

Elfen, trollen en dwergen.

Smáfólk (little people) op IJsland.

Meestal is het niet duidelijk voor iedere bezoeker op IJsland, maar dit eiland wordt, naast de IJslanders zelf, bewoond door vele anderen. Er zijn elfen, even groot als ons mensen. Ze zijn zelden te zien en leven in de heuvels. Er zijn trollen. De trollen in Noorwegen zijn klein en lelijk en leven onder bruggen, maar die op IJsland zijn ruim 3 meter groot en leven in de bergen. En er zijn dwergen. De IJslandse dwergen zijn zo klein als je van een dwerg kan verwachten en ze leven in rotsen. Gezamenlijk is dit verborgen volk bekend als "*smáfólk*", het kleine volk – een merkwaardige naam voor de trollen die soms 3.5 meter groot zijn – en hun verblijfplaatsen zijn makkelijk te herkennen: het zijn exceptioneel mooie rotsen, bergen en heuvels.

De bezoekers die denken dat dit alles nonsens is, onderschatten de invloed van dit verborgen volk op het denken van de IJslanders. Het landschap is zo ontzagwekkend dat zich de mens er zich nietig onder voelt. Dit werd verergerd door de eerste bewoners die nogal geïsoleerd van hun burens leefden omdat de grond arm was en dus de landerijen uitgestrekt. Groot gebracht met de verhalen van de vikingen, met een wereld bevolkt door merkwaardige goden en superhelden, is het begrijpelijk dat ze hun land zagen als het tehuis voor bovennatuurlijke wezens.

Dit geloof zit zo diep dat het soms moeilijk is mythe en realiteit van elkaar te onderscheiden. De hoofdweg van Reykjavík naar Selfoss buigt een paar kilometer voorbij Hveragerði zonder aanwijsbare reden naar links vlak bij een kerk aan de rechterkant van de weg. Dat is om een elfenheuvel te ontwijken. Zelfs in de 21e eeuw worden straten om elfenheuvels en dwerggrotten heen geleid. Recente ervaringen hebben de mensen geleerd dat het zinloos is een weg over zo'n rots of heuvel aan te leggen. Bulldozers gaan kapot, hamers breken af, niets kan zo'n rots verbrijzelen, je kunnen er dus beter omheen gaan.

Ook vandaag nog wordt de jeugd de verhalen over de "kleine mensen" verteld en zij genieten van de traditie omdat het iets toevoegd aan hun visie op de natuur. Maar het berust op waarheid om te suggereren dat de oude viking-roots dichterbij de oppervlakte liggen dan menig IJslander wil toegeven. Een overgrootmoeder vertelde eens dat ze een aantal dagen een schaap miste en dat een elfenvrouw bij haar aan de deur kwam om zich te verontschuldigen. Die had de melk van het schaap nodig gehad voor haar zieke kind en vertelde de vrouw waar ze haar schaap kon terugvinden.

Tijdens een lezing over het "kleine volk" vroeg de spreker aan de toehoorders hoeveel van hen in elfen geloofden, ongeveer 80% stak zijn hand op. Van hen had 50% wel eens met een elf gesproken en 25% had er weleens een elf gezien. Eén van hen gaf toe weleens sex met een elf te hebben gehad (*álfur* in het IJslands), maar later bleek dat hij hardhorend was en dacht dat de spreker het had over een kalf (*kálfur* in het IJslands).

Een IJslander die in Canada leefde plaatste eens een advertentie in de nationale krant op IJsland. Hij wilde graag een vrouwelijke elf naar Canada laten komen als gezelschap voor een mannelijke elf die per ongeluk met geëmigreerde IJslanders was meegekomen. De mannelijke elf hunkerde naar liefde en vriendschap. De krant vond het vermakelijk en plaatste de advertentie, maar de adverteerder maakte geen grap hetgeen de lezers vermoedelijk niet verbaasde.

Als je de IJslanders vraagt naar het kleine volk krijg je waarschijnlijk het verhaal te horen over Niels Bohr, de Deense natuurkundige en Nobel prijswinnaar, met wie zij een verwantschap voelen omdat IJsland onder de Deense kroon was toen hij op de top was van zijn kunnen. In die tijd had hij een geluks-hoefijzer in zijn studeerkamer hangen. Een bezoeker vond het moeilijk te geloven dat een zo eminent geleerde in dergelijke dingen geloofde. "Ik geloof daar niet in", zei Bohr, "maar er is me verteld dat het wel degelijk werkt ook als je er niet in gelooft".

Aan de hoofdstraat van het plaatsje Grundarfjörður ligt tussen de huizen met nummer 82 en 86 een vrijstaande elfenrots. Deze "kleine mensen" wonen dus op nummer Grundargata 84.

In Hafnafjörður woont een dame die gevraagd wordt of het nodig is heuvels en rotsen te ontwijken bij bouwwerkzaamheden. IJslanders geven met een glimlach toe dat die dame vaak geraadpleegd wordt, maar die glimlach kan tweeledig worden uitgelegd.

Bronnen:

Jansen A. 2001. *Reishandboek IJsland*. Elmar, Rijswijk. ISBN 90-389-1183-8.

Sale R. 2000. *Xenophobe's guide to the Icelanders*. Oval, London. ISBN 1-902825-32-2.